

Альберт Тербюк

Вага насміху

(з англійського)

Десь давно, в 1359 році, при англійській армії, котра тоді облягала французьке місто, був миршавий писарчук, що не служив там ані вояком, ані шляхтичем. Був віршомазом. А проте влада військова дорожила його особою, а король призначив йому досмертну ренту. І те діялося в часах, коли такими людьми, як письменники або актори, погорджувано.

Тим „писарчком“ був англійський поет Джофрей Чосер. Коли тільки якийсь шляхтич або простий вояк, або цілий відділ вояків зі страху перед небезпекою у виломі міського муру давав ногам знати, Джофрей списував з приводу того боягузтва глумливі вірші, які цілому таборові так припадали до смаку, що зараз на другий день всі ті вірші співали або залюбки рецитували. Ті вірші перетворювали жертви насміху у лицарів без страху. Вони воліли радше смерть як насміх. Так поступилиби й ви і так поступивби й я.

Це дійсно якась дивна риса у людській натурі. Вона багацько нас коштувала, вонаж змінювала обличчя світу. Нераз та вага насміху або страх перед насміхом заставляли нас зачинити двері перед грядучим щастям, перед славою, а навіть перед не смертільністю! А нераз той, що згодився заплатити ціну насміху, дійшов до слави і багатства.

Наполеон Бонапарте був володарем континентальної Європи і горів охотою зробитися володарем Англії. До досягнення тої цілі треба йому було тільки перебрести через Ля-Манш. Коби лиш у нього були такі кораблі, що не бояться ні вітру ні хвилі і що моглиби побити і знищити англійські фрегати!

Саме того часу опинився на його дворі якийсь американський винахідник, Роберт Фультон. Він зладив був практичний винахід, який позволяв кораблям скинути непевні вітрила і порушатися водною парою. Тим способом могли вони зробитися незалежними від вітру і морських хвиль. Він виробив ще плян підводного судна з торпедою і виконав успішний показ обох своїх винаходів перед воєнними і морськими знавцями Наполеона, які вислідом того показу були вдоволені. Проблема була отже вирішена і від її здійснення залежала доля плянів Наполеона. Він довгий час хитався в непевності, та нарешті проєкт відкинув. Він боявся, що вразі не удачі, ціла Європа його висміє і його повага захищається. Отже відмовився заплатити ціну за насміх і тим самим здобути світ.

Генуєнський моряк, Христоф Колюмб, випрацював цілком логічний плян, по якому „вибравшися в дорогу на за-

хід, доїде до сходу". Він заніс свій плян до короля Португалії. Португалія находилася тоді якраз в суперництві з Еспанією на точці заморських кольоній. Король Португалії зрозумів вагу того пляну і згоджувався на нього, але його дорадники висказалися проти, бо боялися, що вразі неурядчі виставлять цілу імперію на насміх Європи. І Колумба відправлено з нічим. Моряк пішов зі своїм пляном до Еспанії, де рівнож викпили його мудрі дорадники, але справу виратувала королева Ізабеля, що захоплена пляном, заставила усі свої клейноди, щоби тим фінансувати Колумбову виправу. Наслідком тої погорди насміху було відкриття Америки, а Еспанія зробилася найбогатшою і найсильнішою країною Європи. Зате Португалія зійшла на рівень держави третьої міри. Нарід, що побоявся насміху, утратив щастя і верховодство.

Американський учений роками працював над винаходом і викінчив його. Він пустився в дорогу по Новій Англії, шукаючи фінансиста або політика, що схотівби його винахід пустити в світ. То був Александер Грагам Бель, що винайшов телефон, цебто спосіб, яким голос людський міг перебігати по дроті сотки кільометрів. Щож, коли більшість людей, яким він це доводив, сміялася з нього! Їм видавалося глупим і неможливим, щоби людський голос міг мандрувати по дроті не сто кільометрів, але хочби один крок. То було в 1870 р. і увівть собі тепер, скільки то доходів бувби приспорив собі той капіталіст, який, замість викпити ту справу, вложивби був у неї 10.000 долярів!

Таких примірів можнаби навести безліч і вказати на особи і цілі народи, що, бокуючи перед насміхом, відкинули від себе багатство і могучість, щоби лиш не датися висміяти другими.

Не говорю тут про чисті уроєння, про вицвіти нездорових і дурисвітських розумів, говорю про річі, яких вартість була доведена понад усякий сумнів, але яких світ відцурався, оглядаючись на те, що Саламон називає „сміхом дурних“.

Або візьмім жінку. Пані Сміз чудово виглядала перед трьома роками у строю тої доби, котрий підкреслював усі її чари. Але ось ходить вона вже в теперішньому строю і виглядає непомітно, одна з „менших богинь“. Чи вона умисне робиться негарною? І пощо? Щоби убиратися по моді і тим відвернути від себе насміх!

Коли ви голодні і нестравність докучає вашому шлункові, чи відважилисяб ви увійти до першорядного ресторану, серед своїх добрих знайомих, і замовити шклянку содової води або молока? Це буде для вас одинока і спасенна дієта і до того дешева. Але ви знаєте, що тим доведете ваших знайомих і тих, що сидять при дальших столиках, до

шкірення на вас зубів, а найдужче маєте страху перед на-
сміхом кельнера!

Знаємо, що ті, які переломали той страх, дійшли до не-
бувалої височини. А проте чимчикуємо собі дальше манів-
цями, відсуваючи на бік безліч приємних, поплатних і під-
неслих річей, які нам щоденно жертвує наша доля. І все те
ізза марного страху перед насміхом!

Чи варт він такої ціни?

В. Стерницький

Проблема молоді в Німеччині*)

Німеччина величає себе країною молоді. „Слава Шіле-
рові, — писав Вагнер — своїм Максом Піккольоміні дав
він нам тип німецького юнака“. Відомо, який пам'ятник
здвигнув автор „Зіґфріда“ цьому „німецькому юнакові“: він
створив радісну постать лісового сина, героя відважного
сміху, який сам кує собі меч, що ним, без страху й сумні-
ву, ломить спис старого бога, сторожа передавнених до-
говорів.

Символічний конфлікт! Бо більше ніж деінде стає в Ні-
меччині актуальним конфлікт поколінь, старого й молодого.
Ця криза, біологічна, чуттєва і моральна, виявляється
виступом на сцену нової генерації. Виступом, з якого мо-
же зродитися нова партія, нова програма, нове світовідчу-
вання.

Німецька Jugendbewegung датується властиво XVIII. ві-
ком. Криза почалася точно в 1770 р., коли молодий студент
Гете здивався в Штрасбурзі з Гердером і кількома іншими
юнаками; коли в цій групі, яка стикнулася з французькою
суспільністю, прокинулася свідомість своєї германської ду-
ші. Знання є славнозвісний уступ з споминів поета, де він
оповідає про цю подію. Проти французької цивілізації, яка
тоді надавала тон Європі, проти французької суспільности,
яку він уважає аристократичною і декадентською, перестарі-
лою завдяки пануванню сухого інтелектуалізму, — пов-
стає почуття нової німецької молоді, яка хоче зачерпнути
нової снаги в первісних силах природи і пристрастей, в су-
ворих джерелах народньої поезії, в національній німецькій
генії. Цей перший протест охрещено добою „Sturm und
Drang“-у. Гете і Шілер перейшли крізь цю кризу. І оби-
два лишили по ній імпульсанти документи.

Перший — був „Вертер“ Гете (1774). Це не був лише

*) Переповідаємо тут в скороченні прецікаву статтю французя
Jean-Edouard Spentlé — Le Problème de la Jeunesse en Allemagne (*Mer-
cur de France*).